

Ġabra tal-ġurisprudenza

SENTENZA TAL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (Il-Ħames Awla)

18 ta' Settembru 2019*

“Nuqqas ta' Stat li jwettaq obbligu – Artikolu 258 TFUE – Direttiva 2004/18/KE – Koordinazzjoni tal-proċeduri ta' għoti ta' kuntratti pubbliċi għal xogħlijiet, għal provvisti u għal servizzi – Konċessjonijiet għal xogħlijiet pubbliċi – Estensjoni tat-tul ta' konċessjoni eżistenti għall-konstruzzjoni u għall-ġestjoni ta' awtostrada, mingħajr pubblikazzjoni ta' avviż ta' kuntratt”

Fil-Kawża C-526/17,

li għandha bħala sugġett rikors għal nuqqas ta' twettiq ta' obbligu skont l-Artikolu 258 TFUE, ippreżentat fl-4 ta' Settembru 2017,

Il-Kummissjoni Ewropea, irrappreżentata minn G. Gattinara, P. Ondrůšek u A. Tokár, bħala aġenti,

rikorrenti,

vs

Ir-Repubblika Taljana, irrappreżentata minn G. Palmieri, bħala aġent, assistita minn V. Nunziata, E. De Bonis u P. Pucciariello, avvocati dello Stato,

konvenuta,

IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (Il-Ħames Awla),

komposta minn E. Regan, President tal-Awla, C. Lycourgos, E. Juhász (Relatur), M. Ilešič u I. Jarukaitis, Imħallfin,

Avukat Ġenerali: E. Sharpston,

Reġistratur: R. Schiano, Amministratur,

wara li rat il-proċedura bil-miktub u wara s-seduta tat-12 ta' Diċembru 2018,

wara li semgħet il-konkluzjonijiet tal-Avukat Ġenerali, ippreżentati fis-seduta tal-21 ta' Marzu 2019,

tagħti l-preżenti

* Lingwa tal-kawża: it-Taljan.

Sentenza

- 1 Permezz tar-rikors tagħha, il-Kummissjoni Ewropea titlob li l-Qorti tal-Ġustizzja tikkonstata li, peress li estendiet mill-31 ta' Ottubru 2028 għall-31 ta' Diċembru 2046 il-konċessjoni tal-awtostrada A 12-Livorno- Civitavecchia (l-Italja) mingħajr ma ppubblikat avviż ta' kuntratt, ir-Repubblika Taljana naqset milli twettaq l-obbligi imposti fuqha taħt l-Artikoli 2 u 58 tad-Direttiva 2004/18/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-31 ta' Marzu 2004 fuq kordinazzjoni ta' proċeduri għall-għoti ta' kuntratti għal xogħlijiet pubbliċi, kuntratti għal provvisti pubbliċi u kuntratti għal servizzi pubbliċi (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 6, Vol. 7, p. 132), kif emendata permezz tar-Regolament tal-Kummissjoni (KE) Nru 1422/2007 tal-4 ta' Diċembru 2007 (ĠU 2007, L 317, p. 34) (iktar 'il quddiem id-“Direttiva 2004/18”).

Il-kuntest ġuridiku

- 2 L-Artikolu 1(2)(b) tad-Direttiva 2004/18 jiddefinixxi “kuntratti pubbliċi għal xogħlijiet” bħala “kuntratti pubbliċi li għandhom bħala l-oġettiv tagħhom jew l-wiehed l-esekuzzjoni, jew l-iehor id-disinn u l-esekuzzjoni, ta' xogħlijiet relatati ma' wahda mill-attivitajiet fi hdan it-tifsira ta' l-Anness jew xi xogħol, jew xi realizzazzjoni bi kull mezz, ta' xi xogħol li jikkorrispondi mal-kondizzjonijiet meħtieġa li huma speċifikati mill-awtorità kuntrattwali”. Skont din l-istess dispożizzjoni, “xogħol” huwa “l-andament tax-xogħlijiet tal-kostruzzjoni u inginerija civili meħuda bħala haġa wahda li hija suffiċenti fiha nnifisha biex taqdi funzjoni ekonomika jew teknika”.
- 3 L-Anness I ta' din id-direttiva, intitolat “Lista ta' Attivitajiet Imsemmija fl-Artikolu 1(2), punt (b)[...]”, jinkludi l-kostruzzjoni ta' toroq prinċipali u toroq ([klassi 45.23, skont in-nomenklatura ġenerali tal-attivitajiet ekonomiċi fil-Komunitajiet Ewropej (NACE)], li tinkludi, inkwantu klassi, il-kostruzzjoni ta' awtostradi.
- 4 L-Artikolu 1(3) tal-imsemmija direttiva jiddefinixxi il-“konċessjoni għal xogħlijiet pubbliċi” bħala “kuntratt ta' l-istess tip bħal kuntratt għal xogħlijiet pubbliċi [kuntratt pubbliku għal xogħlijiet] hlief għall-fatt illi l-kunsiderazzjoni għax-xogħlijiet li għandhom jiġu mwettqa jikkonsistu jew unikament fid-dritt li x-xogħol jiġi esplotat [ġestit] jew f'dan id-dritt kif ukoll fil-ħlas”.
- 5 Skont l-Artikolu 2 tad-Direttiva 2004/18, intitolat “Prinċipji ta' assenjar ta' kuntratti”:
“L-awtoritajiet kuntrattwali se jistmaw l-operaturi ekonomiċi uguali u bla diskriminazzjoni u se jaġixxu b'mod trasparenti.”
- 6 Skont l-Artikolu 56 ta' din id-direttiva, ir-regoli applikabbli għall-konċessjonijiet għal xogħlijiet pubbliċi japplikaw għall-kuntratti kollha ta' konċessjoni għal xogħlijiet pubbliċi konkluzi mill-awtoritajiet kontraenti meta l-valur ta' dawn il-kuntratti jkun uguali għal jew ikun jaqbeż EUR 5 150 000.
- 7 L-Artikolu 58 tal-imsemmija direttiva, intitolat “Pubblikazzjoni ta' l-avviż li jikkonċerna konċessjonijiet għal xogħlijiet pubbliċi”, jipprevedi:
“1. Awtoritajiet kontrattwanti li jkunu jixtiequ jaġhtu kuntratt ta' konċessjoni għal xogħlijiet pubbliċi għandhom jgħarrfu bl-intenzjoni tagħhom permezz ta' avviż.
2. Avviżi ta' konċessjonijiet għal xogħlijiet pubbliċi għandu jkollhom fihom l-informazzjoni li sar riferiment għaliha fl-Anness VII C u, fejn xieraq, kull informazzjoni oħra meqjusa utli mill-awtorità kontrattwanti, skont il-forom standard adottati mill-Kummissjoni b'segwiment mal-proċedura fl-Artikolu 77(2).
3. Avviżi għandhom ikunu ppubblikati skond l-Artikolu 36(2) sa (8).

4. Artikolu 37 dwar il-pubblikazzjoni ta' avviżi għandu japplika wkoll għal konċessjonijiet ta' xogħlijiet pubbliċi."

- 8 Skont l-Artikolu 80(1) tad-Direttiva 2004/18, l-Istati Membri kellhom iqiegħdu fis-seħħ il-liġijiet, ir-regolamenti u d-dispożizzjonijiet amministrattivi neċessarji sabiex jikkonformaw ruhhom ma' din id-direttiva sa mhux iktar tard mill-31 ta' Jannar 2006.

Il-fatti li wasslu għall-kawża

Il-kuntratt ta' konċessjoni tal-1969

- 9 Fit-23 ta' Ottubru 1969, kuntratt ta' konċessjoni għal xogħlijiet pubbliċi (iktar 'il quddiem il-"kuntratt ta' konċessjoni tal-1969") ġie konkluż bejn l-Azienda Nazionale Nazionale Autonoma delle Strade SpA (iktar 'il quddiem l-"ANAS"), awtorità kontraenti responsabbli għall-konċessjonijiet rigward l-awtostradi, u s-Società Autostrada Tirenica Tirrenica SpA (iktar 'il quddiem is-"SAT"), operatur ekonomiku. L-Artikolu 1 ta' dan il-kuntratt jipprevedi li dan għandu bħala suġġett il-kostruzzjoni u l-ġestjoni tal-awtostrada li torbot lil Livorno ma' Civitavecchia, ta' tul totali ta' madwar 237 km.
- 10 L-Artikolu 5 tal-kuntratt ta' konċessjoni tal-1969 jipprevedi, b'mod partikolari, fil-paragrafu 1 tiegħu, li l-kostruzzjoni tal-partijiet tat-toroq mill-konċessjonarju għandha tosserva t-termini stabbiliti fil-pjan ġenerali ta' eżekuzzjoni tax-xogħlijiet u, fil-paragrafu 2 tiegħu, li dan il-konċessjonarju għandu l-possibbiltà li jantiċipa l-kostruzzjoni tal-partijiet tat-toroq mingħajr madankollu ma jkollu dritt għal antiċipazzjoni tal-korrispettiv korrispondenti. Skont il-paragrafu 3 ta' dan l-Artikolu 5, wara l-approvazzjoni tal-proġetti ta' eżekuzzjoni, il-konċessjonarju għandu jibda x-xogħlijiet ta' kostruzzjoni tal-lottijiet fid-dati stabbiliti mill-pjan ġenerali ta' eżekuzzjoni tax-xogħlijiet u jikkunsinna x-xogħlijiet kompleti fit-termini stabbiliti mill-ispeċifikazzjonijiet tal-kuntratt speċjali rispettivi. Skont il-paragrafu 4 tal-imsemmi Artikolu 5, fuq talba tal-konċessjonarju, u għal raġunijiet li ma jistgħux jiġu attribwiti lilu, l-ANAS tista' testendi t-termini stabbiliti għall-preżentazzjoni ta' kull proġett, f'dak li jirrigwarda kemm il-bidu kif ukoll it-tmiem tax-xogħlijiet marbuta miegħu. L-istess Artikolu 5 jistabbilixxi, fil-paragrafu 5 tiegħu, li, f'dan il-każ imsemmi l-aħħar, id-data ta' skadenza tal-konċessjoni tista' tiġi posposta b'perijodu li ma jaqbiżx l-estensjoni mogħtija skont il-paragrafu preċedenti u, fil-paragrafu 6 tiegħu, li l-ġestjoni tax-xogħlijiet hija rregolata mid-dispożizzjonijiet rigward ix-xogħlijiet tal-Istat u mill-ispeċifikazzjonijiet tal-kuntratt ġenerali.
- 11 L-Artikolu 7 tal-kuntratt ta' konċessjoni tal-1969 jipprevedi li l-konċessjoni ser tintemm fl-aħħar tat-tletin sena wara l-bidu tal-ġestjoni tat-totalità tal-awtostrada. Madankollu, mingħajr ħsara għad-dispożizzjonijiet previsti fl-Artikolu 5(5) u (6), ta' dan il-kuntratt, it-terminu ma jistax jaqbez it-tletin sena mid-data tal-ikkompletar tax-xogħlijiet previst fil-pjan ġenerali ta' eżekuzzjoni tax-xogħlijiet prevista fl-Artikolu 5(1) u (2) tal-imsemmi kuntratt.
- 12 Il-konċessjoni mogħtija permezz tal-kuntratt ta' konċessjoni tal-1969 ġiet approvata u reża eżekuttiva fis-7 ta' Novembru 1969.

L-addendum tal-1987

- 13 Fl-14 ta' Ottubru 1987, l-ANAS u s-SAT iffirmaw addendum għall-kuntratt ta' konċessjoni tal-1969 (iktar 'il quddiem l-"addendum tal-1987").
- 14 L-Artikolu 14 ta' dan l-addendum jistabbilixxi li "it-tul ta' din il-konċessjoni huwa stabbilit għal 30 sena mid-data tal-ftuħ għaċ-ċirkolazzjoni tal-awtostrada kollha".

Il-kuntratt tal-1999

- 15 Fis-7 ta' Ottubru 1999, l-ANAS u s-SAT ikkonkludew kuntratt (iktar 'il quddiem il-“kuntratt tal-1999”), u l-Artikolu 2 tiegħu huwa intitolat “Suġġett”.
- 16 Skont l-Artikolu 2(1) ta' dan il-kuntratt, dan tal-aħħar jirregola bejn il-konċedent u l-konċessjonarju l-ġestjoni tal-parti tat-triq Livorno-Cecina, ta' 36.6 km, miftuħa għaċ-ċirkolazzjoni fit-3 ta' Lulju 1993 u li tagħmel parti integrali mill-awtostrada A 12 Livorno-Civitavecchia, mogħtija b'konċessjoni ta' kostruzzjoni u ta' ġestjoni lis-SAT.
- 17 Skont l-Artikolu 2(2) tal-imsemmi kuntratt, huma fdati lill-konċessjonarju l-attivitajiet u l-kompiti neċessarji għall-ġestjoni ta' din l-awtostrada, skont il-modalitajiet u l-kundizzjonijiet stabbiliti permezz tal-kuntratt kif ukoll skont l-Artikolu 14 tal-legge n. 531 – Piano decennale per la viabilità di grande comunicazione e misure di riassetto del settore autostradale (il-Liġi Nru 531, rigward pjan fuq għaxar snin għall-vijabbiltà tar-rotti maġġuri ta' trasport u miżuri ta' rristruttur tas-settur tal-awtostradi), tat-12 ta' Awwissu 1982 (GURI Nru 223, tal-14 ta' Awwissu 1982).
- 18 L-Artikolu 2(3) tal-istess kuntratt jipprevedi li, “meta l-kundizzjonijiet ta' liġi u ta' fatt għat-tkomplija tal-pjan ta' kostruzzjoni mogħti b'konċessjoni jkunu ssodisfatti, att supplimentari speċjali (addendum) jiġi konkluż sabiex jiddefinixxi l-qafas għal ftehim tal-kostruzzjoni u tal-ġestjoni taż-żewġ partijiet l-oħra Cecina-Grosseto u Grosseto-Civitavecchia”.
- 19 L-Artikolu 23 tal-kuntratt tal-1999, intitolat “Tul tal-konċessjoni”, jistabbilixxi, fil-paragrafu 1 tiegħu, li “l-iskadenza tal-konċessjoni hija stabbilita għall-31 ta' Ottubru 2028”.

Il-ftehim uniku tal-2009

- 20 Fil-11 ta' Marzu 2009, l-ANAS u s-SAT iffirmaw abbozz ta' ftehim (iktar 'il-“ftehim uniku tal-2009”), li jistabbilixxi, fl-Artikolu 1(4) tiegħu, li l-“partijiet jaqblu li huma ma għandhom l-ebda dritt, interess jew pretensjoni, attwali jew futur, li huma jistgħu jinvokaw taħt [il-kuntratt tal-1999] jew taħt kwalunkwe att jew miżura adottati qabel il-konklużjoni ta' dan il-ftehim”.
- 21 L-Artikolu 2 ta' dan il-ftehim uniku, intitolat “Suġġett”, jipprevedi, fil-paragrafu 1 tiegħu, li “dan il-ftehim uniku jirregola b'mod integrali u esklużiv ir-relazzjoni bejn il-konċedent u l-konċessjonarju għat-tfassil, il-kostruzzjoni u l-ġestjoni tax-xogħlijiet kollha preċedement mogħtija b'konċessjoni permezz tal-kuntratt konkluż mal-ANAS fis-7 ta' Ottubru 1999:

a) A 12 Livorno-Cecina (Rosignano), 36.6 km

(miftuħa għaċ-ċirkolazzjoni fit-3 ta' Lulju 1993);

b) Cecina (Rosignano)-Grosseto, 110.5 km;

c) Grosseto-Civitavecchia, 95.5 km,

	jigħifieri 242.6 km”.
--	-----------------------

- 22 L-Artikolu 4 tal-imsemmi ftehim uniku, intitolat “Tul tal-konċessjoni”, jipprevedi, fil-paragrafu 1 tiegħu, li “l-iskadenza tal-konċessjoni, li tiddependi fuq l-ikkompletar tal-awtostrada Cecina (Rosignano)-Civitavecchia, b'tehid inkunsiderazzjoni tas-sospensjonijiet tal-fażi ta' twettiq indikata fl-introduzzjoni u fl-Artikolu 143 tad-Digriet Leġislattiv Nru 163 tal-2006, hija stabbilita għall-31 ta' Dicembru 2046. [...]”.

Il-proċedura prekontenzjuża

- 23 Matul is-sena 2009, ġie indirizzat ilment lill-Kummissjoni rigward l-estensjoni, prevista mill-ftehim uniku tal-2009, tat-tul tal-konċessjoni marbuta mal-awtostrada A 12 li tgħaqqad lil Livorno ma' Civitavecchia, mill-31 ta' Ottubru 2028 sal-31 ta' Diċembru 2046.
- 24 Saru kuntatti f'dan ir-rigward bejn il-Kummissjoni u l-awtoritajiet Taljani, mingħajr madankollu ma wasslu għal soluzzjoni.
- 25 Wara diversi kuntatti mingħajr suċċess mal-awtoritajiet Taljani, fit-22 ta' April 2014 il-Kummissjoni bagħtet ittra ta' intimazzjoni lir-Repubblika Taljana skont l-Artikolu 258 TFUE, sabiex dan l-Istat Membru jippreżenta l-osservazzjonijiet tiegħu fir-rigward ta' din l-estensjoni, li għandha mnejn tikser l-Artikoli 2 u 58 tad-Direttiva 2004/18.
- 26 Peress li r-risposti għal din l-ittra ta' intimazzjoni ma ġewx ikkunsidrati bħala sodisfaċenti mill-Kummissjoni, din indirizzat, fis-17 ta' Ottubru 2014, opinjoni motivata lir-Repubblika Taljana.
- 27 Wara li ntbagħtet din l-opinjoni motivata, saru konversazzjonijiet bejn il-Kummissjoni u r-Repubblika Taljana, li kellhom bħala suġġett tnaqqis possibbli tat-tul tal-konċessjoni inkwistjoni u eventwali sejha għal offerti f'dak li jirrigwarda x-xogħlijiet li kellhom isiru fil-kuntest ta' din il-konċessjoni.
- 28 B'ittra mibgħuta fit-8 ta' Marzu 2016 lir-Repubblika Taljana, il-Kummissjoni stiednet lil dan l-Istat Membru jiehu l-miżuri kollha neċessarji sabiex jikkonforma ruħu mal-imsemmija opinjoni motivata, billi jtemm l-imsemmija konċessjoni fil-31 ta' Ottubru 2028, kif kien ippreveda l-kuntratt tal-1999.
- 29 Peress li qieset li l-miżuri neċessarji sabiex tikkonforma ruħha mal-obbligi li jirriżultaw mid-Direttiva 2004/18 ma kinux ġew adottati mir-Repubblika Taljana u li ma ġiex mitmum l-allegat ksur tal-Artikoli 2 u 58 ta' din id-direttiva, il-Kummissjoni ppreżentat dan ir-rikors.

Fuq ir-rikors

L-argumenti tal-partijiet

L-argumenti tal-Kummissjoni

- 30 Permezz tar-rikors tagħha, il-Kummissjoni tikkritika lir-Repubblika Taljana bi ksur tal-Artikoli 2 u 58 tad-Direttiva 2004/18, li jirriżulta mill-estensjoni, mingħajr pubblikazzjoni ta' avviż ta' kuntratt, permezz tal-ftehim uniku tal-2009, b'iktar minn 18-il sena, jiġifieri sal-31 ta' Diċembru 2046, tat-tul tal-konċessjoni marbuta mal-awtostrada A 12 li tgħaqqad lil Livorno ma' Civitavecchia, li t-tmiem tagħha kien ġie stabbilit għall-31 ta' Ottubru 2028 permezz tal-kuntratt tal-1999.
- 31 Il-Kummissjoni tosserva li dan il-każ jirrigwarda konċessjoni għal xogħlijiet pubbliċi, fis-sens tal-Artikolu 1(3) tad-Direttiva 2004/18, peress li r-remunerazzjoni tal-konċessjonarju hija żgurata bil-ġestjoni tal-infrastruttura li huwa jimpenja ruħu li jwettaq u li minhabba li l-valur ta' din il-konċessjoni għal xogħlijiet kien ta' EUR 66 631 366.93, il-limitu previst fl-Artikolu 56 ta' din id-direttiva huwa maqbuż. Din l-istituzzjoni ssostni li, skont l-Artikolu 58(1) tad-Direttiva 2004/18, l-imsemmija konċessjoni għal xogħlijiet kellha tiġi ppubblikata b'avviż ta' kuntratt. Madankollu, l-ebda avviż ma ġie ppubblikat, la matul is-sena 1969, meta l-kuntratt li jirrigwarda l-konċessjoni inizjali ġie konkluż, u lanqas matul is-sena 1999, meta l-imsemmija konċessjoni giet estiża sal-2028.

- 32 B'mod partikolari, Il-Kummissjoni, li tirreferi għas-sentenza tas-7 ta' Settembru 2016, Finn Frogne (C-549/14, EU:C:2016:634, punt 28 u l-ġurisprudenza ċċitata), issostni, fl-ewwel lok, li l-posponiment tal-iskadenza tal-konċessjoni inkwistjoni, mill-31 ta' Ottubru 2028 għall-31 ta' Diċembru 2046, li huwa ekwivalenti għall-ghoti ta' konċessjoni ġdida, sa fejn huwa jagħti lok għal modifika sostanzjali ta' konċessjoni għal xogħlijiet eżistenti, kellu jkun is-sugġett ta' avviż ta' kuntratt u ta' proċedura ta' sejha għal offerti, skont l-Artikolu 58 tad-Direttiva 2004/18. Fil-fatt, tali modifika sostanzjali kienet teħtieġ il-ftuħ ta' proċedura ġdida ta' sejha għal offerti, peress li, kieku kienet tkun magħrufa minn qabel, offerenti oħra kienu jipparteċipaw fil-proċedura ta' sejha għal offerti. Barra minn hekk, skont is-sentenza tal-5 ta' April 2017, Borta (C-298/15, EU:C:2017:266, punt 70 u l-ġurisprudenza ċċitata), l-assenza ta' proċedura ta' sejha għal offerti għall-ghoti tal-konċessjoni inizjali teżiġi, *a fortiori*, l-organizzazzjoni ta' proċedura ta' sejha għal offerti fil-każ ta' modifika sostanzjali ta' din il-konċessjoni.
- 33 Il-Kummissjoni żżid li, f'dan il-każ, in-negozjazzjoni mill-ġdid tat-tul tal-konċessjoni inkwistjoni tikkostitwixxi, minnha nnifisha, prova tan-natura sostanzjali tal-modifika u li l-partijiet esprimew biċ-ċar ir-rieda tagħhom li jimmodifikaw it-termini essenzjali ta' din il-konċessjoni, fis-sens tal-punt 37 tas-sentenza tat-13 ta' April 2010, Wall (C-91/08, EU:C:2010:182). Hija tenfasizza, minbarra dan, li, sa fejn il-konċessjonarju jirremunera ruħu billi jiehu hsieb il-ġestjoni tal-infrastruttura li huwa bena, estensjoni bi 18-il sena tal-konċessjoni tippermetti zieda fir-remunerazzjoni, li timmodifika kunsiderevolment l-ekwilibriju ekonomiku favur il-konċessjonarju.
- 34 Fit-tieni lok, il-Kummissjoni ssostni li modifika ta' elementi essenzjali ta' konċessjoni mingħajr pubblikazzjoni ta' avviż ta' kuntratt, bħalma hija l-estensjoni bi 18-il sena tal-konċessjoni inkwistjoni, tikkostitwixxi ksur tal-prinċipji ta' ugwaljanza fit-trattament u ta' trasparenza previsti fl-Artikolu 2 tad-Direttiva 2004/18. Filwaqt li tirreferi għas-sentenza tat-22 ta' April 2010, Il-Kummissjoni vs Spanja (C-423/07, EU:C:2010:211, punt 56), hija tfakkar li, f'dak li jirrigwarda preċiżament konċessjoni għal xogħlijiet rigward il-kostruzzjoni u l-ġestjoni ta' awtostrada, l-obbligu ta' pubblikazzjoni, li jimponi fuq l-awtoritajiet kontraenti l-obbligu li jgħarrfu l-intenzjoni tagħhom li jagħtu din il-konċessjoni, jiżgura livell ta' kompetizzjoni meqjus bħala sodisfaċenti mil-legiżlatur tal-Unjoni fil-qasam tal-konċessjonijiet għal xogħlijiet pubbliċi.
- 35 Fir-rigward tal-argumenti tar-Repubblika Taljana, il-Kummissjoni tikkontesta, l-ewwel nett, l-allegata kontinwità minn dan l-Istat Membru bejn il-kuntratt ta' konċessjoni tal-1969 u l-ftehim uniku tal-2009, peress li dan tal-aħħar jikkostitwixxi skema awtonoma. Skont il-Kummissjoni, id-dispożizzjonijiet tal-ftehim uniku tal-2009 ma għandhomx jiġu interpretati fid-dawl tal-kuntratt ta' konċessjoni tal-1969. L-estensjoni introdotta permezz ta' dan il-ftehim uniku tirrigwarda l-"konċessjoni eżistenti" fil-mument tal-konkluzjoni tal-imsemmi ftehim, jiġifieri l-konċessjoni li kienet irregolata mill-kuntratt tal-1999.
- 36 Minbarra dan, minkejja li l-konċessjoni inizjali ġiet konklufa fi żmien li fih id-dritt tal-Unjoni ma kienx jipprevedi regoli fil-qasam, modifika jew revizzjoni ta' din il-konċessjoni inizjali għandha tiġi evalwata fid-dawl tad-dispożizzjonijiet tad-dritt tal-Unjoni li dahlu fis-seħh fil-frattemp (sentenza tas-27 ta' Ottubru 2005, Il-Kummissjoni vs L-Italja (C-187/04 u C-188/04, mhux ippubblikata, EU:C:2005:652).
- 37 It-tieni nett, il-Kummissjoni tikkontesta r-rilevanza tal-allegati diffikultajiet li jirriżultaw mill-eżekuzzjoni tal-konċessjoni inizjali u mid-diversi modifiki tal-legiżlazzjoni nazzjonali u tosserva li eventwali neċessità li jitwettqu xogħlijiet ta' kostruzzjoni importanti, mhux previsti mill-kuntratt tal-1999, timplika wkoll sejha għal offerti permezz tal-pubblikazzjoni ta' avviż ta' kuntratt. Barra minn hekk, ma jkunx koerenti li tiġi invokata l-eżistenza ta' modifiki sostanzjali tal-konċessjoni inkwistjoni, li jirriżultaw miż-żieda fl-investimenti li għandhom isiru, minn zieda fit-tariffi b'51.42 % u min-neċessità li jiżdied it-tul tal-konċessjoni, filwaqt li jiġi allegat li s-sugġett tal-imsemmija konċessjoni baqa' l-istess sa mis-sena 1969. Minbarra dan, l-affermazzjoni li tgħid li t-terminu ta' 30

sena stabbilit fil-konċessjoni inizjali kien terminu “li jista’ jiċċaqilaq”, li kellu jibda jiddekorri biss wara l-ikkompletar tax-xogħlijiet, ma tosserva la l-prinċipju ta’ trasparenza u lanqas ta’ effett utli tad-Direttiva 2004/18.

- 38 It-tielet nett, skont il-Kummissjoni, ir-Repubblika Taljana tikser il-portata tas-sentenza tad-19 ta’ Ġunju 2008, pressetext Nachrichtenagentur (C-454/06, EU:C:2008:351), billi tirrifjuta l-obbligu li huwa impost, f’dan il-każ, li jsir użu minn proċedura ta’ sejha għal offerti, minhabba li d-dispożizzjonijiet il-ġodda tal-ftehim uniku tal-2009 huma intiżi sabiex jibbilanċjaw ir-relazzjoni kuntrattwali, fid-dawl tal-konċessjoni inizjali.
- 39 Ir-raba’ nett, il-Kummissjoni tqis li ma kienx hemm lok, f’dan il-każ, li tiġi bbilanċjata rabta sinallagmatika, peress li, fil-kuntest ta’ konċessjoni, fejn il-konċessjonarju jirremunera ruħu billi jiehu hsieb il-ġestjoni tal-infrastruttura u jassumi r-riskju marbut mal-ġestjoni, iż-żamma tal-ekwilibriju kuntrattwali telimina kompletament dan ir-riskju u tiżnatura s-suġġett tal-kuntratt ta’ konċessjoni. Barra minn hekk, fir-rigward tal-eventwali ġustifikazzjoni tal-assenza ta’ sejha għal offerti, fil-konkluzjoni tal-ftehim uniku tal-2009, bin-“neċessità li jiġi ggarantit l-ekwilibriju kuntrattwali”, il-Kummissjoni ssostni li s-sentenza tal-14 ta’ Lulju 2016, *Promoimpresa et* (C-458/14 u C-67/15, EU:C:2016:558), invokata mir-Repubblika Taljana, ma hijiex rilevanti f’dan il-każ, peress li hija tirrigwarda l-possibbiltà li jiġu suġġetti għall-prinċipji li jirriżultaw mit-Trattat FUE l-konċessjonijiet li, sad-dhul fis-seħh tad-Direttiva 2014/23/UE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-26 ta’ Frar 2014, dwar l-ġoti ta’ kuntratti ta’ konċessjoni (ĠU 2014, L 94, p. 1; rettifika fil-ĠU 2018, L 82, p. 17), ma kienu jaqgħu taħt l-ebda direttiva, filwaqt li d-Direttiva 2004/18 kienet fis-seħh fiż-żmien tal-konkluzjoni tal-ftehim uniku tal-2009. Din l-istituzzjoni, filwaqt li tirreferi għas-sentenza tal-4 ta’ Ġunju 2009, *Il-Kummissjoni vs Il-Greċja* (C-250/07, EU:C:2009:338, punt 38), tenfasizza li d-Direttiva 2004/18 ma tinkludix derogi mill-prinċipju ta’ ugwaljanza fit-trattament li huma bbażati fuq allegata neċessità li “jiġi ggarantit l-ekwilibriju kuntrattwali”, iżda hija tipprevedi eċċezzjonijiet oħra minn dan il-prinċipju, li għandhom jiġu interpretati b’mod strett. Barra minn hekk, mis-sentenza tal-14 ta’ Novembru 2013, *Belgacom* (C-221/12, EU:C:2013:736, punt 40), jirriżulta li l-prinċipju ta’ ċertezza legali ma jistax jiġi invokat sabiex jagħti lil ftehim estensjoni li tmur kontra l-prinċipju ta’ ugwaljanza fit-trattament u ta’ nondiskriminazzjoni kif ukoll kontra l-obbligu ta’ trasparenza li jirriżulta minnhom.

L-argumenti tar-Repubblika Taljana

- 40 Ir-Repubblika Taljana tiddekrivi fid-dettall il-kronoloġija tal-fatti rilevanti. Hija tispjega, b’mod partikolari, li, matul perijodu ta’ tlettax-il sena, is-SAT ma setgħetx tibda x-xogħlijiet previsti, għaliex atti leġislattivi kienu jipprevedu s-sospensjoni tal-ġoti tal-konċessjonijiet għall-konstruzzjoni ta’ awtostradi u s-sospensjoni ġeneralizzata ta’ awtostradi ġodda jew ta’ partijiet ta’ awtostradi, b’tali mod li kien biss matul is-sena 1982 li s-SAT ġiet awtorizzata twettaq xogħlijiet marbuta mal-awtostrada A 12, fil-limitu tal-krediti allokat u bil-kundizzjoni li l-partecipazzjoni pubblika fil-kapital tal-kumpannija konċessjonarja tiġi mmodifikata. Dan l-Istat Membru jżid li huwa f’dan il-kuntest li l-ANAS u s-SAT iffiraw l-addendum tal-1987, li kien jikkonferma li t-tul tal-konċessjoni kien stabbilit għal 30 sena mid-data tal-ftuh għaċ-ċirkolazzjoni tal-awtostrada kollha. Dan l-addendum, b’dan il-mod, ippermetta l-ikkompletar tal-parti li tgħaqqad lil Livorno ma’ Cecina, li tirrappreżenta biss madwar 15 % mit-tul totali tal-awtostrada A 12.
- 41 Ir-Repubblika Taljana tispeċifika li l-ftehim uniku tal-2009 għandu bħala għan li jissostitwixxi l-kuntratt ta’ konċessjoni tal-1969 kif ukoll l-atti li emendawh, billi jaġġorna u jirrevedi l-klawżoli tal-ftehim fis-seħh fl-2009 u billi jipprevedi l-ikkompletar kollu tal-awtostrada A 12.
- 42 Rigward il-mertu, ir-Repubblika Taljana ssostni li r-rikors tal-Kummissjoni huwa bbażat fuq premissa fattwali żbaljata, sa fejn din l-istituzzjoni tikkunsidra li l-kuntratt tal-1999 jirrigwarda x-xogħlijiet u l-ġestjoni tal-awtostrada A 12 fuq it-tul kollu tagħha, bejn Livorno u Civitavecchia.

- 43 Fil-fatt, l-Artikolu 23(1) tal-kuntratt tal-1999 kien stabbilixxa għall-31 ta' Ottubru 2028 id-data ta' skadenza tal-konċessjoni biss fir-rigward tal-parti li tgħaqqad Livorno ma' Cecina. Effettivament, skont l-Artikolu 2(1) tiegħu, dan il-kuntratt jirregola biss il-ġestjoni ta' din il-parti ta' 36.6 km, miftuħa għaċ-ċirkolazzjoni fit-3 ta' Lulju 1993, u mhux dik tal-partijiet l-oħra tal-awtostrada A 12, li x-xogħlijiet ta' kkompletar tagħhom ġew sospizi.
- 44 Fir-rigward tal-parti l-oħra tal-awtostrada A 12, l-Artikolu 2(3) tal-kuntratt tal-1999 ippreveda b'mod ċar li, meta l-kundizzjonijiet ta' ligi u ta' fatt għat-tkomplija tal-pjan ta' kostruzzjoni jkunu ssodisfatti, addendum speċjali jiġi konkluż sabiex jiġi ddefinit il-qafas għal ftehim għall-kostruzzjoni u l-ġestjoni tal-partijiet li jgħaqqdu lil Cecina ma' Grosseto u lil Grosseto ma' Civitavecchia.
- 45 Skont ir-Repubblika Taljana, il-ftehim uniku tal-2009 ġie konkluż abbażi ta' din id-dispożizzjoni msemmija l-aħħar, meta l-kundizzjonijiet għall-ikkompletar tal-awtostrada A 12 kollha kienu ssodisfatti.
- 46 Minbarra l-invokazzjoni ta' din il-premessa fattwali żbaljata, ir-Repubblika Taljana tippreżenta diversi argumenti intiżi sabiex juru li r-rikors tal-Kummissjoni huwa infondat.
- 47 Fl-ewwel lok, hija ssostni li, f'dan il-każ, l-ebda "proroga" ta' 18-il sena tal-konċessjoni ma ġiet deċiża.
- 48 Ir-Repubblika Taljana ssostni li t-terminu "li jista' jiċċaqlaq" ta' 30 sena li jibda jiddekorri mill-"bidu tal-ġestjoni tat-totalità tal-awtostrada", iddefinit fl-Artikolu 7 tal-kuntratt ta' konċessjoni tal-1969, qatt ma ntlehaq. Barra minn hekk, il-ftehim uniku tal-2009 jirrigwarda xogħlijiet li kienu diġà kollha previsti fil-konċessjoni inizjali tal-1969 u jinkludi biss revizzjoni neċessarja tad-dispożizzjonijiet tal-kuntratt ta' konċessjoni tal-1969, għall-finijiet tal-ikkompletar shiħ tal-awtostrada A 12 u sabiex jiġi ggarantit l-ekwilibriju kuntrattwali inizjali.
- 49 Ir-Repubblika Taljana ssostni li l-ftehim uniku tal-2009 jirregola l-konċessjoni kollha f'dak li jirrigwarda t-tfassil, l-eżekuzzjoni u l-ġestjoni tax-xogħlijiet kollha diġà konċessi fil-kuntratti preċedenti. Hija tispeċifika li dan il-ftehim uniku jipprevedi l-ikkompletar tal-awtostrada inkwistjoni, bil-kontra tal-kuntratt tal-1999 li kien jinkludi biss klawżola ta' riżerva f'dan ir-rigward. Minbarra dan, is-sentenza tas-27 ta' Ottubru 2005, Il-Kummissjoni vs L-Italja (C-187/04 u C-188/04, mhux ippubblikata, EU:C:2005:652), ma tistax tiġi trasposta f'dan il-każ, għaliex il-kawża li tat lok għal din is-sentenza kienet tirrigwarda ftehim gdid rigward l-ikkompletar ta' xogħlijiet godda, filwaqt li din il-kawża tirrigwarda l-istess xogħlijiet bħal dawwara previsti fil-kuntratt ta' konċessjoni tal-1969.
- 50 Skont ir-Repubblika Taljana, il-Kummissjoni tikkonkludi b'mod żbaljat li tezisti, f'dan il-każ, "modifika sostanzjali tal-konċessjoni eżistenti". Fil-fatt, skont dan l-Istat Membru, is-sugġett ta' din il-konċessjoni ma ġiex immodifikat minn dak li kien iddefinit inizjalment u l-konkluzjoni tal-ftehim uniku tal-2009 tirriżulta minn obbligu, introdott permezz ta' att regolatorju u att legiżlattiv matul is-sena 2006, sabiex jiġi inklużi l-klawżoli kuntrattwali kollha ta' kull konċessjoni ta' awtostrada f'dokument legali wiehed, li jiġbor, jirrevedi u jikkostitwixxi novazzjoni tal-kuntratti preċedenti. Hija tispeċifika li huwa d-decreto-legge n. 262 – Disposizioni urgenti in materia tributaria e finanziaria (id-Digriet-Liġi Nru 262, dwar dispożizzjonijiet urġenti fil-qasam fiskali u finanzjarju), tat-3 ta' Ottubru 2006 (GURI Nru 230, tat-3 ta' Ottubru 2006), ikkonvertit f'liġi, b'modifiki, permezz tal-legge n. 286 (il-Liġi Nru 286), tal-24 ta' Novembru 2006 (Suppliment Ordinariju għall-GURI Nru 277, tat-28 Novembru 2006), imbagħad emendat permezz tal-Artikolu 1(1030) tal-legge n. 296 – Disposizioni per la formazione del bilancio annuale e pluriennale dello Stato (finanziaria 2007) (il-Liġi Nru 296, dwar Dispożizzjonijiet Marbuta mal-Baġit Annwali u Pluriannwali tal-Istat (il-Liġi dwar il-Finanzi tal-2007)), tas-27 ta' Diċembru 2006 (Suppliment Ordinariju għall-GURI Nru 299, tas-27 ta' Diċembru 2006), li ppreveda dispożizzjonijiet godda fil-qasam tal-konċessjonijiet għall-awtostradi.

- 51 Għaldaqstant, ir-Repubblika Taljana ssostni li l-Kummissjoni tinvoka b'mod żbaljat id-dispożizzjoni tal-ftehim uniku tal-2009, li tgħid li l-partijiet ma jistgħu jinvokaw "l-ebda dritt, l-ebda pretensjoni, l-ebda interess u l-ebda aspettattiva" abbażi ta' atti jew miżuri preċedenti għall-konklużjoni ta' dan il-ftehim, sabiex juru l-assenza ta' kontinwità mal-konċessjoni inizjali u l-fatt li ma għandhomx jittieħdu inkunsiderazzjoni r-relazzjonijiet legali li jiġu qabel l-2009.
- 52 Ir-Repubblika Taljana tosserva li l-ftehim uniku tal-2009 ma jirriżerva l-ebda vantaġġ mhux iġġustifikat u addizzjonali għall-konċessjonarju. Hija żżid li t-tariffi previsti matul il-perijodu ta' eżekuzzjoni tal-investimenti ngabu għal livell, li lil hinn minnu t-tariffa mħallsa mill-utenti ssir insostenibbli soċjalment u l-infrastruttura kkonċernata jkollha tiġi abbandinata. Għaldaqstant, l-ekwilibriju previst mill-kuntratt ta' konċessjoni tal-1969 jeżiġi li t-terminu tal-konċessjoni jkun stabbilit għas-sena 2046, li jkun spjegat ukoll b'nuqqas, mhux imputabbli lill-partijiet, ta' twettiq fil-hin tal-proġett.
- 53 Fit-tieni lok, ir-Repubblika Taljana tenfasizza li, minhabba l-kontinwità ta' relazzjonijiet kuntrattwali li bdew matul is-sena 1969, id-Direttiva 2004/18 ma hijiex applikabbli f'dan il-każ.
- 54 Fit-tielet lok, u f'kull każ, il-posponiment tat-tmiem tal-konċessjoni inkwistjoni huwa ġġustifikat mill-prinċipji ta' protezzjoni tal-aspettattivi leġittimi, tal-osservanza tal-impenji kuntrattwali (*pacta sunt servanda*) u ta' ċertezza legali. Ir-Repubblika Taljana ssostni li dawn il-prinċipji jeżiġu evalwazzjoni adegwata tal-interess ekonomiku tas-SAT, *a fortiori* f'sitwazzjoni li ma kinitx, oriġinarjament, tmur kontra d-dritt tal-Unjoni. Hija ssostni, filwaqt li tirreferi għas-sentenza tal-14 ta' Lulju 2016, *Promimpresa et* (C-458/14 u C-67/15, EU:C:2016:558, punti 71 sa 73), li d-derogi mill-prinċipju ta' ugwaljanza fit-trattament jistgħu jiġu ġġustifikati min-neċessità li jiġi ggarantit l-ekwilibriju kuntrattwali, b'mod partikolari mil-lat ekonomiku. Barra minn hekk, ir-Repubblika Taljana tqis li s-sentenzi tat-13 ta' April 2010, *Wall* (C-91/08, EU:C:2010:182), u tal-5 ta' April 2017, *Borta* (C-298/15, EU:C:2017:266), sa fejn jirrigwardaw ċirkustanzi differenti minn dawk ta' din il-kawża, ma jistgħux jiġu trasposti għal dan il-każ.

Il-kunsiderazzjonijiet tal-Qorti tal-Ġustizzja

- 55 Bir-rikors tagħha, il-Kummissjoni titlob li l-Qorti tal-Ġustizzja tikkonstata li r-Repubblika Taljana naqset mill-obbligi imposti fuqha taht l-Artikoli 2 u 58 tad-Direttiva 2004/18, minhabba li l-ftehim uniku tal-2009 estenda, mill-31 ta' Ottubru 2028 għall-31 ta' Dicembru 2046, il-konċessjoni tal-awtostrada A 12, mingħajr pubblikazzjoni ta' avviż ta' kuntratt.
- 56 Għandha tiġi vverifikata l-applikabbiltà tad-Direttiva 2004/18 għal din il-kawża, li hija kkontestata mir-Repubblika Taljana, imbagħad, jekk ikun il-każ, għandu jiġi eżaminat il-ksur allegat ta' dawn id-dispożizzjonijiet tad-Direttiva 2004/18.

Dwar l-applikabbiltà tad-Direttiva 2004/18

- 57 Skont ir-Repubblika Taljana, id-Direttiva 2004/18 ma tistax tkun applikabbli għar-relazzjoni bejn il-konċedent u l-konċessjonarju, li tirriżulta mill-kuntratt ta' konċessjoni konkluz matul is-sena 1969, jiġifieri qabel l-iżvilupp tal-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja fil-qasam tal-kuntratti pubblici u qabel l-adozzjoni tal-istrumenti tad-dritt sekondarju tal-Unjoni f'dan il-qasam.
- 58 F'dan ir-rigward, għandu jtfakkar li, skont il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja, il-prinċipju ta' ugwaljanza fit-trattament u l-obbligu ta' trasparenza li jirriżulta minnu jipprekludu li, wara l-ġhoti ta' kuntratt ta' konċessjoni għal xogħlijiet pubblici, l-awtorità kontraenti konċedenti u l-konċessjonarju jagħmlu fid-dispożizzjonijiet tal-kuntratt ta' konċessjoni tagħhom modifiki b'mod li dawn id-dispożizzjonijiet jkollhom karatteristiċi sostanzjalment differenti minn dawk tal-kuntratt inizjali. Dan huwa l-każ jekk il-modifiki previsti jkollhom bħala effett li jestendu l-konċessjoni għal xogħlijiet

pubbliċi, b'mod kunsiderevoli, għal elementi mhux previsti, jew li jibdlu l-ekwilibriju ekonomiku tal-imsemmi kuntratt favur il-konċessjonarju jew inkella jekk dawn il-modifiki jkunu tali li jqiegħdu f'dubju l-għoti tal-konċessjoni għal xogħlijiet pubbliċi fis-sens li, kieku l-imsemmija modifiki kienu gew integrati fid-dokumenti li rregolaw il-proċedura għall-għoti inizjali, jew kienet tintgħażel offerta oħra, jew inkella offerenti oħra jkunu setgħu gew ammessi (ara, f'dan is-sens, is-sentenza tas-7 ta' Settembru 2016, Finn Frogne, C-549/14, EU:C:2016:634, punt 28 u l-ġurisprudenza ċċitata).

- 59 Għalhekk, fil-prinċipju, modifika sostanzjali ta' kuntratt ta' konċessjoni għal xogħlijiet pubbliċi għandha tagħti lok għal proċedura ġdida ta' għoti rigward il-kuntratt immodifikat b'dan il-mod (ara, f'dan is-sens, is-sentenza tas-7 ta' Settembru 2016, Finn Frogne, C-549/14, EU:C:2016:634, punt 30 u l-ġurisprudenza ċċitata).
- 60 Għal dan il-ghan, għandu jiġi speċifikat li, skont il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja, il-leġiżlazzjoni tal-Unjoni applikabbli hija dik fis-sehħ fid-data ta' din il-modifika (ara, f'dan is-sens, is-sentenza tal-11 ta' Lulju 2013, Il-Kummissjoni vs Il-Pajjiżi l-Baxxi C-576/10, EU:C:2013:510, punt 54). F'dan ir-rigward, il-fatt li l-konklużjoni tal-kuntratt ta' konċessjoni inizjali hija qabel l-adozzjoni tar-regoli tal-Unjoni fil-qasam ma għandu l-ebda konsegwenza.
- 61 F'din il-kawża, il-Kummissjoni tallega li l-ftehim uniku tal-2009 jinkludi modifiki sostanzjali meta mqabbel mal-konċessjoni għal xogħlijiet pubbliċi inizjali inkwistjoni u li, għalhekk, l-assenza ta' avviż ta' kuntratt għall-finijiet tal-konklużjoni ta' dan il-ftehim uniku tikkostitwixxi ksur ta' ċerti dispożizzjonijiet tad-Direttiva 2004/18.
- 62 Għaldaqstant, peress li huwa stabbilit bejn il-partijiet li l-konċessjoni għal xogħlijiet pubbliċi inkwistjoni u l-ftehim uniku tal-2009 jaqgħu taħt il-kamp ta' applikazzjoni *ratione materiae* tad-Direttiva 2004/18, il-modifiki introdotti minn dan il-ftehim uniku fir-relazzjoni kuntrattwali eżistenti bejn l-ANAS u s-SAT jistgħu, fil-prinċipju, jiġu evalwati fid-dawl tad-dispożizzjonijiet ta' din id-direttiva.

Fuq l-allegat ksur tad-Direttiva 2004/18

- 63 Skont ir-rikors ipprezentat mill-Kummissjoni, ir-Repubblika Taljana naqset mill-obbligi imposti fuqha taħt l-Artikoli 2 u 58 tad-Direttiva 2004/18, għaliex il-konċessjoni tal-awtostrada A 12 li tgħaqqad lil Livorno ma' Civitavecchia giet estiża bi 18-il sena sal-31 ta' Diċembru 2046 filwaqt li l-kuntratt tal-1999 kien jistabbilixxi l-iskadenza ta' din il-konċessjoni għall-31 ta' Ottubru 2028.
- 64 F'dan ir-rigward, għandu jiġi osservat li, minkejja l-Kummissjoni tikklassifika, fir-replika tagħha, il-ftehim uniku tal-2009 bħala "skema awtonoma" u ssostni li din ma tistax titqies bħala sempliċi aġġornament jew revizzjoni ta' konċessjoni pre-eżistenti, jibqa' l-fatt li hija tqis li l-iffissar, fl-Artikolu 4(1), tal-ftehim uniku tal-2009, tal-iskadenza tal-konċessjoni inkwistjoni jikkostitwixxi "estensjoni" tat-tul stabbilit minn qabel permezz tal-kuntratt tal-1999, li huwa għaldaqstant neċessarju għall-interpretazzjoni tal-ftehim uniku tal-2009.
- 65 Kif l-Avukat Ġenerali osservat fil-punt 46 tal-konklużjonijiet tagħha, il-Kummissjoni kienet ikkontestat il-konformità mad-dritt tal-Unjoni mhux tal-kuntratt tal-1999, iżda biss tal-ftehim uniku tal-2009.
- 66 Fir-rigward tal-modifiki introdotti fir-relazzjoni kuntrattwali eżistenti bejn l-ANAS u s-SAT permezz tad-dispożizzjonijiet tal-kuntratt tal-1999, ir-Repubblika Taljana ssostni li dan il-kuntratt jistabbilixxi distinzjoni bejn il-parti ta' awtostrada diġà miftuħa għaċ-ċirkolazzjoni fid-data tal-konklużjoni u l-partijiet l-oħra tal-awtostrada A 12, li l-kostruzzjoni tagħhom, f'din id-data, la għadha bdiet u lanqas ma għadha tlestiet.

- 67 Dan l-Istat Membru jsostni li l-kuntratt tal-1999 kien jirregola biss il-ġestjoni tal-parti li tgħaqqad lil Livorno ma' Cecina, b'tul ta' 36.6 km, miftuħa għaċ-ċirkolazzjoni matul is-sena 1993, inkwantu parti tal-awtostrada A 12 li tgħaqqad lil Livorno ma' Civitavecchia, u li l-istabbiliment tat-terminu tal-konċessjoni għall-31 ta' Ottubru 2028, skont l-Artikolu 23(1) ta' dan il-kuntratt, kien jirrigwarda biss din il-parti.
- 68 Għandu jiġi kkonstatat li din il-pożizzjoni hija sostnuta mill-formulazzjoni tal-Artikolu 2(1) tal-kuntratt tal-1999, li tistabbilixxi li dan "jirregola bejn il-konċedent u l-konċessjonarju l-ġestjoni tal-parti Livorno-Cecina, ta' 36.6 km, miftuħa għaċ-ċirkolazzjoni fit-3 ta' Lulju 1993 u li tagħmel parti integrali mill-awtostrada A 12 Livorno-Civitavecchia, mogħtija b'konċessjoni ta' kostruzzjoni u ta' ġestjoni lis-SAT".
- 69 L-imsemmija pożizzjoni hija kkonfermata wkoll permezz tal-Artikolu 2(3) tal-imsemmi kuntratt, li jistabbilixxi li "meta l-kundizzjonijiet ta' liġi u ta' fatt għat-tkomplija tal-pjan ta' kostruzzjoni mogħti b'konċessjoni jkunu ssodisfatti, att supplimentari speċjali (addendum) jiġi konkluż sabiex jiddefinixxi l-qafas għal ftehim tal-kostruzzjoni u tal-ġestjoni taż-żewġ partijiet l-oħra Cecina-Grosseto u Grosseto-Civitavecchia".
- 70 Barra minn hekk, għandu jingħad ukoll li, f'dak li jirrigwarda dawn iż-żewġ partijiet, ikun illoġiku li jitqies li l-partijiet fil-kuntratt tal-1999 kellhom l-intenzjoni li jissostitwixxu t-tul tal-konċessjoni, kompost, minn naħa, minn perijodu mhux determinat għall-kostruzzjoni u għat-tqegħid fis-servizz, li t-tul tiegħu, skont l-esperjenza diġà miksuba, kien, minhabba interventi leġiżlattivi, incert, iżda seta' jkun twil ħafna, u, min-naħa l-oħra, minn perijodu fiss ta' 30 sena għall-ġestjoni tal-awtostrada inkwistjoni, b'tul ta' konċessjoni fiss ta' 29 sena li l-iskadenza tiegħu kienet stabbilita għall-31 ta' Ottubru 2028, li jinkludi l-perijodi neċessarji kemm għall-kostruzzjoni u għat-tqegħid fis-servizz kif ukoll għall-ġestjoni.
- 71 Għandu jiġi kkonstatat li l-Kummissjoni ma kkontestatx, fir-replika tagħha jew waqt is-seduta, l-elementi pprezentati mir-Repubblika Taljana, sabiex tistabbilixxi li mhux biss il-parti li tgħaqqad Livorno ma' Cecina kienet ikkonċernata mill-estensjoni deciza mill-ftehim uniku tal-2009, iżda wkoll il-partijiet li jgħaqqdu Cecina ma' Grosseto u Grosseto ma' Civitavecchia.
- 72 Għaldaqstant, ir-rikors tal-Kummissjoni għandu jiġi miċhud sa fejn jikkonċerna l-partijiet tal-awtostrada A 12 li jgħaqqdu Cecina ma' Grosseto u Grosseto ma' Civitavecchia, ladarba hija ma pprovatx, suffiċjentement skont il-liġi, li l-konċessjoni għal xogħlijiet pubbliċi kienet ġiet estiża bi 18-il sena għal dawn il-partijiet.
- 73 Madankollu, il-Kummissjoni tikkontesta, fid-dawl tad-dispożizzjonijiet tad-Direttiva 2004/18, l-Artikolu 4(1) tal-ftehim uniku tal-2009, sa fejn huwa stabbilixxa l-31 ta' Diċembru 2046 bħala t-tmiem tal-konċessjoni għall-awtostrada A 12 kollha, għaldaqstant ukoll għall-parti li tgħaqqad Livorno ma' Cecina.
- 74 It-terminu tal-konċessjoni, f'dak li jirrigwarda din l-aħħar parti, miftuħa għaċ-ċirkolazzjoni fit-3 ta' Lulju 1993 u li timplika ġestjoni separata mill-konċessjonarju, kellu, għalhekk, jibqa' stabbilit, b'mod konformi mal-Artikolu 23(1) tal-kuntratt tal-1999, għall-31 ta' Ottubru 2028.
- 75 Huwa stabbilit li l-modifika tat-tmiem tal-konċessjoni, li ngħab għall-31 ta' Diċembru 2046 skont il-ftehim uniku tal-2009, toffri perijodu ta' żmien supplimentari lis-SAT sabiex tiżgura l-ġestjoni tal-parti li tgħaqqad Livorno ma' Cecina u li, sa fejn dan il-konċessjonarju jirremunera ruħu permezz ta' din il-ġestjoni, huwa jzid kunsiderevolment ir-remunerazzjoni tiegħu.
- 76 Din l-estensjoni bi 18-il sena u xahrejn tat-tul inizjali ta' din il-konċessjoni tikkostitwixxi għaldaqstant, skont il-prinċipji mfakkra fil-punt 58 ta' din is-sentenza, modifika sostanzjali tal-kundizzjonijiet tal-konċessjoni eżistenti.

- 77 Għalhekk, l-Artikolu 4(1) tal-ftehim uniku tal-2009, sa fejn huwa jestendi mill-31 ta' Ottubru 2028 għall-31 ta' Diċembru 2046 il-konċessjoni f'dak li jirrigwarda l-parti tal-awtostrada A 12 li tgħaqqad Livorno ma' Cecina, jikser l-obbligu ta' ugwaljanza fit-trattament previst fl-Artikolu 2 tad-Direttiva 2004/18 u l-obbligu li jiġi ppubblikat avviż ta' kuntratt, previst fl-Artikolu 58 ta' din id-direttiva.
- 78 Din il-konklużjoni ma tistax tiġi kkontestata bl-argumenti li ssostni r-Repubblika Taljana. Minn naħa, dawk ibbażati fuq in-necessità taż-żamma tal-ekwilibriju ekonomiku tal-kuntratt ta' konċessjoni inizjali bejn il-partijiet, sa fejn huma jirreferu għall-konċessjoni meħuda b'mod ġenerali, ma jistgħux, f'kull każ, jintlaqgħu. Min-naħa l-oħra, peress li l-kuntratt tal-1999, konkluż bejn il-konċedent u l-konċessjonarju kien jistabbilixxi, fir-rigward tal-parti li tgħaqqad Livorno ma' Cecina, it-tmiem tal-konċessjoni għall-31 ta' Ottubru 2028, skont l-Artikolu 23(1) tagħha, ma jistax jiġi sostnut li, għal din il-parti, il-posponiment tal-imsemmi tmiem kien meħtieġ għall-finijiet tal-osservanza tal-prinċipji ta' protezzjoni tal-aspettattivi leġittimi, tal-osservanza tal-impenji kuntrattwali (*pacta sunt servanda*) u ta' ċertezza legali.
- 79 Fid-dawl ta' dak kollu li ntqal hawn fuq, għandu jiġi kkonstatat li, billi estendiet mill-31 ta' Ottubru 2028 għall-31 ta' Diċembru 2046 il-konċessjoni tal-parti tal-awtostrada A 12 Livorno-Civitavecchia li tgħaqqad Livorno ma' Cecina mingħajr ma ppubblikat avviż ta' kuntratt, ir-Repubblika Taljana naqset milli twettaq l-obbligi imposti fuqha skont l-Artikoli 2 u 58 tad-Direttiva 2004/18.
- 80 Ir-rikors huwa miċhud għall-bqija.

Fuq l-ispejjeż

- 81 Skont l-Artikolu 138(1) tar-Regoli tal-Proċedura tal-Qorti tal-Ġustizzja, il-parti li ttitlef il-kawża għandha tiġi kkundannata għall-ispejjeż, jekk dawn ikunu ntalbu.
- 82 F'dan il-każ, il-Kummissjoni u r-Repubblika Taljana talbu rispettivament il-kundanna tal-parti l-oħra fil-kawża għall-ispejjeż.
- 83 L-Artikolu 138(3) tal-imsemmija regoli jipprevedi li, jekk fid-dawl ta' ċirkustanzi tal-kawża jkun jidher ġustifikat, il-Qorti tal-Ġustizzja tista' tiddeċiedi li waħda mill-partijiet għandha tbatl parti mill-ispejjeż tal-parti l-oħra. F'dan il-każ, peress li r-rikors tal-Kummissjoni ma ntlaqax f'dak li jirrigwarda l-parti tal-awtostrada A 12 Livorno-Civitavecchia li tgħaqqad Livorno ma' Cecina, skont din id-dispożizzjoni tal-aħħar, għandu jiġi deċiż li, minbarra l-ispejjeż rispettivi tagħha, il-Kummissjoni għandha tbatl tliet kwarti mill-ispejjeż tar-Repubblika Taljana u li din tal-aħħar għandha tbatl kwart mill-ispejjeż rispettivi tagħha.

Għal dawn il-motivi, Il-Qorti tal-Ġustizzja (Il-Ħames Awla) taqta' u tiddeċiedi:

- 1) **Peress li estendiet mill-31 ta' Ottubru 2028 għall-31 ta' Diċembru 2046 il-konċessjoni tal-parti tal-awtostrada A 12 Livorno-Civitavecchia li tgħaqqad Livorno ma' Cecina (l-Italja) mingħajr ma ppubblikat avviż ta' kuntratt, ir-Repubblika Taljana naqset milli twettaq l-obbligi imposti fuqha skont l-Artikoli 2 u 58 tad-Direttiva 2004/18 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-31 ta' Marzu 2004 fuq kordinazzjoni ta' proċeduri għall-ghoti ta' kuntratti għal xogħlijiet pubbliċi, kuntratti għal provvisti pubbliċi u kuntratti għal servizzi pubbliċi, kif emendata permezz tar-Regolament tal-Kummissjoni (KE) Nru 1422/2007 tal-4 ta' Diċembru 2007.**
- 2) **Ir-rikors huwa miċhud għall-bqija.**
- 3) **Il-Kummissjoni Ewropea għandha tbatì, minbarra l-ispejjeż rispettivi tagħha, tliet kwarti mill-ispejjeż tar-Repubblika Taljana. Ir-Repubblika Taljana għandha tbatì kwart mill-ispejjeż rispettivi tagħha.**

Firem